

О. І. Жеребко
кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри

Мелітопольський інститут державного та муніципального управління «Класичного приватного університету»

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ЗРАЗКІВ ДЛЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті на підставі аналізу діючого законодавства, криміналістичної та кримінально-процесуальної літератури проаналізована юридична природа зразків для порівняльного дослідження, викладено порядок одержання зразків для проведення експертизи в рамках кримінального провадження.

Ключові слова: зразки, порівняльне дослідження, порядок одержання, експертиза, кримінальне провадження.

У слідчій практиці при розслідуванні злочинів іноді виникає необхідність отримання різного роду зразків для проведення експертизи. Отримані зразки слугують об'єктами, що використовуються для порівняльного дослідження з іншими об'єктами, – речовими доказами, документами, живими людьми і трупами з метою ідентифікації або встановлення групової належності [1, с. 507]. Значну їх частку утворюють біологічні зразки – об'єкти крові, інших тканин та виділень. Ці зразки (матеріали) одержали в процесуальному законі й експертній практиці найменування зразків для порівняльного дослідження.

Підготовка порівняльного матеріалу для експертного дослідження залишається важливою і актуальною проблемою. Можливість проведення окремих видів судових експертиз, а також правильність висновків значною мірою залежать від обсягу і якості наданого порівняльного матеріалу для експертного дослідження. Тому дуже важливою є правильна робота слідчого зі збирання порівняльного матеріалу.

Правила та порядок відібрання окремих зразків для експертного дослідження відображені у певних нормативно-правових актах та навчально-методичній літературі. Однак, зазначає О.В. Пиріг, на сучасному етапі розвитку експертних технологій, із розширенням можливостей державних експертних закладів різних міністерств, серед інших і МВС, на практиці виникають проблеми в частині застосування широкого обсягу спеціальних знань та нових методів під час відібрання зразків у ході проведення нових видів експертиз [2, с. 316].

У криміналістичній та кримінально-процесуальній літературі проблеми одержання зразків для експертного дослідження розглядали В. О. Гавриков, Н. І. Долженко, В. А. Жбанков, В. Н. Калінін, С. Г. Качурін, Н. І. Клименко, А. П. Рижаков, М. Ф. Сокиран, В. В. Циркаль, М. Г. Щербаковський та інші вчені.

Стаття 245 КПК України [3] закріплює можливість проведення слідчим спеціальної дії по одержанню зразків для експертизи. Відповідно до положень спеціального підзаконного акту – Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень від 08.10.1998 в ред. від 23.05.2017 [4], для проведення експертизи (дослідження) до експертної установи (експерту) надаються, зокрема, зразки для порівняльного дослідження.

Отримання зразків для експертизи – це самостійна процесуальна дія, що проводиться стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи, слідчим суддею у випадках, якщо експертиза призначена за клопотанням сторони провадження або судом з метою забезпечення проведення експертизи та встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. Звертатися за проведенням експертизи під час досудового розслідування мають право слідчий, прокурор, а стороні захисту надається право звертатися до них з клопотанням про залучення експерта та залучати експерта безпосередньо за угодою. Зразки, отримані для експертизи, не є доказами у кримінальній справі, проте несуть в собі інформацію, що має доказове значення. Така інформація стає доступною і може бути застосована в доведенні по кримінальному провадженню лише в результаті проведення експертизи. Саме тому зразки для порівняльного дослідження мають особливий процесуальний статус, являють собою матеріал для отримання нового або перевірки вже наявного доказу.

Правила вилучення, відібрання, упаковки і оформлення матеріалів, у тому числі різних зразків для почеркознавчої, трасологічної, балістичної, дактилоскопічної та інших видів судової експертизи, які проводяться у науково-дослідних інститутах та лабораторіях судової експертизи Міністерства юстиції і Міністерства внутрішніх справ, а також бюро судово-медичної експертизи, викладені у відомчих інструкціях і методичних посібниках.

Використання їх допомагає правильному вилученню або відібранню зразків відповідно при призначенні криміналістичних, судово-медичних та деяких інших видів судової експертизи. У той же час бурхливий розвиток науки, впровадження її досягнень у виробництво постійно приводить до розширення видів сировини, напівфабрикатів та виробів, які нерідко стають речовими доказами і об'єктами експертного дослідження.

На основі досягнень науки розширяється коло об'єктів порівняльного дослідження, виникають нові види судових експертиз (наприклад, вибухових пристроїв та речовин і продуктів пострілу; матеріалів і засобів відео-звукозапису; будівельно-технічна; транспортно-трасологічна; комп'ютерної техніки та програмних продуктів тощо). У зв'язку з цим ускладнюються прийоми вилучення й відібрання зразків, а також правила підготовки їх до експертного дослідження. Зростає необхідність при одержанні зразків використання спеціальних професійних знань та участь у даній слідчій дії спеціалістів (криміналістів, товарознавців, технологів, хіміків, біологів тощо).

У криміналістичній літературі і відомчих інструкціях, відповідно до ст. 199 КПК України й інструкцій про підготовку матеріалів на криміналістичні та інші види судових експертиз, викладені загальні правила й умови отримання окремих видів зразків. Є також загальні вказівки про участь спеціалістів при вилученні і відібранні зразків.

Люди – не єдині джерела одержання порівняльних матеріалів. Зразки для порівняльного дослідження можуть бути отримані від предметів (знарядь, інструментів, транспортних засобів і т.п.), від тварин; вони можуть являти собою результати експериментальних процесів або дій.

У криміналістичній і кримінально-процесуальній літературі питання про сутність одержання зразків і віднесення їх до визначеної категорії в загальній системі дій слідчого трактується неоднозначно. Позиція одних авторів така, що одержання зразків – самостійна слідча дія; інші автори, підкреслюючи допоміжний характер одержання зразків стосовно слідчих дій, називають його «інструментом», «тактичним прийомом, убраним у процесуальну форму, об'єктивного і раціонального провадження слідчої дії (зокрема, призначення тієї чи іншої експертизи)» При вирішенні даного питання варто виходити із сутності і значення самих зразків у кримінальному процесі, визначення мети, для досягнення якої слідчий одержує зразки. Аналізуючи природу зразків, можна помітити, що поява їх у кримінальному процесі обумовлена необхідністю провадження порівняльного дослідження, на що слушно звертається увага багатьма вченими.

Мета дії слідчого по одержанню зразків уявляється досить конкретною – забезпечити можливість проведення порівняльного дослідження в справі. Таким чином, початком зазначених положень є висновки про те, що одержання слідчим зразків забезпечує встановлення обставин, що мають значення для справи, за допомогою проведення порівняльного дослідження.

Викладене вище дозволяє визначити одержання слідчим зразків як організаційний захід щодо підготовки порівняльного дослідження і

віднести його до відповідного комплексу заходів у загальній системі дій слідчого.

У літературі існує думка про можливість проведення порівняльного дослідження самим слідчим. Так, В. Жбанков пише: «Таке порівняння зразків, що відображають приватні фіксовані ознаки інших матеріальних об'єктів і речовинних доказів, може зробити також і слідчий, якщо він має відповідну криміналістичну підготовку» [5, с. 47]. Цю думку він аргументує умовним прикладом, коли на місці події виявлено слід пальця, зовсім відмінний від відбитків пальців, що перевіряються. У таких випадках В. Жбанков рекомендує слідчому скласти протокол огляду сліду і зразків, не роблячи висновків про наявність відсутності тотожності, зафіксувати результати огляду, описавши групові ознаки капілярного рисунку, що відобразився в сліді на місці події [5, с. 47].

Подібна рекомендація навряд чи може бути визнана правильною з ряду причин. По-перше, протокол огляду сліду не дає ніякої іншої інформації, крім даних про слід, вилучений з місця події. По-друге, порівняльне дослідження в процесуальному змісті проведено не було, оскільки процесуальне воно не закріплено. Тому, якщо обмежитися оглядом, то буде упущена можливість одержання в справі фактичних даних, що вказують на те, що слід залишений особою, не перевіряється, тому що результати порівняльного дослідження не матимуть процесуальної оцінки слідчого і не можуть бути залучені до матеріалів кримінальної справи.

Ці причини дозволяють говорити, що зазначена рекомендація В. Жбанкова прийнятна лише для випадків попереднього, оперативного дослідження слідів шляхом їхнього порівняння, але ніяк не для процесу доведення.

На підставі викладеного, будь-яке порівняльне дослідження, про яке згадується в ст. 245 КПК України, – це дослідження, проведене експертом.

Стаття 245 КПК не містить поняття та вичерпного переліку зразків, які одержуються для порівняльного дослідження. В слідчій та судово-експертній практиці вважається загальноприйнятним, що зразки – це об'єкти, які відображають властивості або особливості людини, тварини, трупа, предмета, матеріалу або речовини, а також інші зразки, необхідні стороні кримінального провадження або суду для призначення судової експертизи, а експерту – для проведення досліджень і наданні висновку. Зразки, отримані для проведення експертизи, самі по собі не встановлюють обставин, що входять до предмета доказування, вони потрібні для порівняльного дослідження під час проведення експертизи. Такі зразки повинні мати репрезентативність (достатність у їх кількості і якості) та бути

порівнюваними (створювати можливість порівняння). Отримання зразків для експертизи повинно здійснюватися з дотриманням таких вимог: забезпечення прав і свобод людини; одержання зразків належною особою у передбаченому порядку; забезпечення безсумнівності походження зразків від конкретного об'єкта, їх достовірності; правильне документування ходу і результатів слідчої дії.

Юридичною підставою для отримання зразків є постанова слідчого, прокурора (ч. 3 ст. 110 КПК), що здійснює досудове розслідування, або ухвала слідчого судді, суду (ст. 164 КПК), а науковою – неможливість вирішення поставлених експерту питань без спеціально підібраного порівняльного матеріалу. Рішення щодо отримання зразків, необхідних для експертизи, повинно прийматися стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею, з урахуванням конституційних гарантій прав і свобод людини. Саме тому при отриманні зразків для експертизи не повинні використовуватися методи, небезпечні для життя й здоров'я людини або ті, що принижують її честь і гідність, а способи відбору зразків, реалізація яких вимагає проведення проникнення до житла чи іншого володіння особи, до приміщень тощо передбачає проведення таких дій у порядку, що встановлений для проведення відповідних слідчих (розшукових) дій.

Для отримання зразків для експертизи необхідно винести вмотивовану постанову (ч. 5 ст. 110 КПК), в якій коротко описують обставини кримінального провадження, що зумовлюють необхідність одержання зразків, конкретні види зразків і перелік осіб, у яких вони будуть вилучатися з обов'язковим зазначенням процесуального становища останніх. За законом стороною кримінального провадження має право отримати у підозрюваного або обвинуваченого зразки, необхідні для порівняльного дослідження. У потерпілого або свідка припускається отримання зразків лише за необхідності перевірки, чи не залишені цими особами сліди в певному місці або на речових доказах, а після отримання зразків скласти протокол (ст. 104 КПК), в якому обов'язково повинні бути зазначені такі відомості: який саме зразок вилучено (його точну назву, характеристику та кількість); у кого він отриманий (у підозрюваного, обвинуваченого, свідка чи потерпілого); в який матеріал або ємність він упакований (поміщений) і яким чином посвідчена його ідентичність; де він буде зберігатися; зауваження, які надійшли від учасників при проведенні цієї слідчої дії.

При підготовці до отримання зразків особа, яка призначає експертизу, повинна вирішити питання про участь у названій дії спеціаліста певного профілю знань і запросити його для участі в

слідчій (розшуковій) дії. На етапі вилучення або відібрання зразків може бути використана допомога спеціаліста у створенні обставин та умов отримання зразків, застосуванні інструментів і приладів, визначенні якості та достатньої кількості отриманих зразків, роз'ясненні правил і способів їх вилучення або одержання, пакування і зберігання до часу передачі експерту тощо. При складанні протоколу спеціаліст допоможе слідчому правильно описати назву зразків, їх якість, особливості упаковки та інші обставини, які повинні бути у ньому відображені. Крім загальних процесуальних і тактичних правил при отриманні окремих зразків, важливо додержуватися й специфічних правил, які випливають з їх особливостей, а також існуючих технічних, санітарних та інших нормативів. Допомога спеціаліста має важливе значення не тільки при відборі зразків, а й при оцінці їх достатності та придатності для дослідження. Спеціаліст, який знає технологічні умови і вимоги Держстандарту, може визначити та вказати на відповідність отриманих зразків пред'явленим вимогам. У разі їх невідповідності він з'ясовує причину, повідомляє про це особу, яка призначила експертизу, і надає необхідну допомогу в повторному або додатковому їх відборі відповідно до існуючих правил та інструкцій.

Крім загальних процесуальних і тактичних правил при одержанні окремих зразків, важливо додержуватися й специфічних правил, які випливають з їх особливостей, а також існуючих технічних, санітарних та інших нормативів. Так, зразки речей, сировини, напівфабрикатів і виробів характерні тим, що при їх відібранні для експертного дослідження необхідно керуватися відповідними Державними стандартами України або технічними умовами.

Більш складним є відбір зразків на хімічну, біологічну, товарознавчу експертизу, що часто зустрічається у справах про заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою; випуск або реалізація неякісної продукції; злочини у сфері службової діяльності. Пояснюється це тим, що за зазначеними злочинами як об'єкти на експертизу можуть бути направлені різні речовини, напівфабрикати і готові вироби. Правильний відбір таких зразків сприяє чіткому формуванню завдань дослідження, знання призначення речей, сировини, напівфабрикатів, готової продукції і промислових товарів, а також наявності Держстандартів або технічних умов, уміння користуватися відповідними технічними засобами.

Оскільки такими знаннями не володіють, навіть, досвідчені слідчі, то при відібранні зразків різних сипучих речовин, рідини, сировини і готової продукції, як правило, повинен залучатися відповідний спеціаліст. Залежно від призначеної експертизи таким може бути хімік, біолог, товарознавець певного профілю, інженер-

технолог тощо. Спеціаліст допоможе слідчому визначити цілі і завдання експертизи, з'ясувати, які речовини і предмети можуть бути порівняльними зразками, їх кількість, ознайомитися з чинними Державними стандартами України та іншими документами, що визначають порядок і правила відбору останніх.

Для отримання зразків сипучих речовин і рідини часто потрібні спеціальні пристосування (щупи для вилучення зерна, мірники для рідини тощо), а також посуд і пакувальні матеріали. Наприклад, кислоти мають відбиратися у скляний посуд з притертою склянню пробкою. При вилученні зразків рідких, сипучих або газоподібних речовин головну увагу необхідно приділяти забезпеченню їх однорідності. Зразок повинен відображати особливості своєї маси (мати репрезентативність).

Готуючи об'єкти на хімічне чи біологічне дослідження, слід дотримуватися таких правил. Якщо речові докази виявлені у великій кількості, то від них необхідно відібрати з різних місць і рівнів виїмки, з яких складається середній зразок рідини (наприклад, з бочки); потрібно старанно її перемішати, а потім виділити необхідну кількість (приблизно 1 л). Зразки відбираються окремо з кожної ємкості. Середній зразок сипучих речовин (борошно, цемент, зерно тощо) відбираються так. Спеціальним щупом з різних за глибиною місць упаковки (наприклад, з мішка) відбирається 3-5 виїмок (зверху, зсередини і з дна). Виїмки перемішують і від загальної суміші відбирається середній зразок вагою 1-2 кг. Середній зразок речовин, які знаходяться у великих ємкостях (наприклад, вагон, склад, комора), відбираються аналогічно з кожного кута і по центру. Іноді при відібранні рідких речовин доводиться використовувати спеціальні прилади й інструменти. Так, відбір зразків вибухонебезпечних і хімічних рідин здійснюється за допомогою відповідної хімічної апаратури.

Отже, спеціаліст, котрий здійснює відбір проб, зобов'язаний знати і надати відповідні пояснення слідчому, зокрема, якими властивостями наділена ця речовина, та забезпечити дотримання правил техніки безпеки.

При вилученні високов'язких продуктів їх необхідно розігріти. Режим розігріву повинен визначатися за нормативно-технічною документацією по конкретному матеріалу. Відібрані зразки слід охороняти від впливу атмосферних явищ, які можуть призвести до зміни їх властивостей. Наприклад, підлягають консервації (щільній закупорці) світлі нафтопродукти з метою виключення зміни їхнього складу внаслідок фракційного випару. Зразки повинні зберігатися у тому вигляді, у якому були виявлені і вилучені. У цих випадках важливо враховувати вимоги Держстандартів і технічних умов, використовувати зазначені у них методи відбору проб і зразків. У тому разі, коли відібрання проводить спеціаліст, він зобов'язаний пояснити слідчому і особам, котрі беруть участь у цій дії, умови і

методи, які ним застосувались при відборі зразків, якими положеннями, інструкціями, нормами він керувався, тощо.

Дуже складною є підготовка зразків ґрунту на відкритій місцевості (для порівняння зі слідами ґрунту на одязі, тілі, взутті, транспортному засобі тощо), їх відбір доцільно проводити за допомогою спеціаліста. Зразки повинні відбиратися у зонах можливих контактів об'єктів з ґрунтом, а також з різних точок місця події, які назве спеціаліст, у кількості 50-200 гр. Правильний відбір зразків ґрунту звільняє експертів від необхідності направлення запитів про надання додаткових проб.

Допомога спеціаліста має важливе значення не тільки при відборі зразків, а й при оцінці їх достатності й придатності для дослідження. Спеціаліст, який знає технологічні умови і Держстандарту, завжди може визначити та вказати на відповідність отриманих зразків пред'явленим вимогам. У разі їх невідповідності він з'ясує причину, повідомляє про це слідчого і надає необхідну допомогу в повторному або додатковому їх відборі відповідно до існуючих правил та інструкцій.

Є види зразків, відбір яких вимагає обов'язкової участі спеціаліста. Так, зразки крові та інші виділення людського організму мають відбиратися лише в умовах медичного закладу при дотриманні санітарних норм, що виключали б можливі шкідливі наслідки для здоров'я особи, у якій вони відбираються. При такому відібранні слідчий повинен керуватися відповідними інструкціями і методичними рекомендаціями. Перед відбором зразків з організму людини необхідно дотримуватися наступних тактичних рекомендацій. Після ознайомлення із завданнями по відборі зразків та обговорення підготовчих заходів спеціаліст за дорученням слідчого готує відповідний інструментарій (шприци, пробірки, гумові або коркові пробки, сургуч, віск).

Зразки крові у осіб, які проходять у справі, мають відбиратися у відділеннях судово-медичної експертизи, а також поза ними особами, які володіють даною маніпуляцією. Відібрані зразки рідкої крові у кількості 3-5 мл вміщуються у стерильну пробірку (флакон) і опечатуються. На упаковці повинно бути зазначено, що у ній міститься. Це засвідчується слідчим і спеціалістом. Виявлені сліди крові на речових доказах повинні детально описуватися із зазначенням їх розміщення, кольору, форми, розмірів, характеру країв, наявності і ступеня просякнення тканини, її ущільнення у місці сліду, наявності кірочок та інших особливостей. Одночасно зі слідами крові на речових доказах для дослідження направляються для контролю розміщені у безпосередній близькості від них ділянки речових доказів, вільні від крові.

Під час проведення судово-медичних експертиз при дослідженні інших виділень людського організму (зокрема, при вирішенні

питання про можливість походження виділень від цієї особи) встановлюють ступінь «виділень» антигенів у підозрюваних або обвинувачених (якщо під час проведення експертизи ці особи відомі), а коли виникає потреба, то і у потерпілих.

Аналіз слідчої та експертної практики свідчить, що при проведенні таких видів експертиз (у більшості випадків) використовуються зразки слини. Останні відбираються у пробірку, після чого виливаються на складений у 5-6 шарів бинт (марлю), який потім висушують (подалі від нагрівальних приладів і без впливу прямих сонячних променів) на аркуші чистого паперу за кімнатної температури у приміщенні, де не повинно бути випарів формаліну і йоду. Після відбору зразків бинт (марлю) із слиною вміщують у пакет. Окремо упаковують шматок незапаямованої частини бинта (марлі) для контролю. На пакетах роблять пояснювальні надписи.

Виходячи з викладеного вище можна зробити наступні висновки.

1. Природа зразків для порівняльного дослідження та речових доказів є відмінною, оскільки зразки не мають усіх властивостей останніх. Визнавати їх самостійним процесуальним джерелом доказів не має потреби, оскільки вся інформація, що в них міститься та має значення для кримінального провадження, після проведення відповідного експертного дослідження стає змістом висновку експерта. І таким чином, дотримується вимога допустимості щодо належного джерела доказів.

2. Експерти згідно з кримінально-процесуальним законом не відносяться до суб'єктів доведення, але, проводячи експертизи, вони не тільки досліджують доказову інформацію, а часом її виявляють (при провадженні багато об'єктних почеркознавчих експертиз експерти за своєю ініціативою іноді встановлюють осіб, причетних до підробки документів, що не проходять у кримінальній справі). Така слідча дія, як призначення й провадження судової експертизи, повинна мати назву слідчо-експертна.

3. Доказове значення висновків експерта, що базуються на дослідженні зразків, отриманих з порушенням процесуального законодавства, можуть бути поставлені під сумнів.

Перелік посилань

1. *Кримінальний процесуальний кодекс України*: наук.- прак. коментар. Харків, 2013. 1104 с.

2. *Пиріг І. В.* Одержання зразків для експертного дослідження на досудовому слідстві // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 2. С. 316–323.

3. *Кримінальний процесуальний кодекс* від 13.04.2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page10>.

4. *Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.*

5. *Жбанков В. А. Образцы для сравнительного исследования в уголовном производстве: учеб. пособ. Москва, 1969. 60 с.*

ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ОБРАЗЦОВ ДЛЯ СРАВНИТЕЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

А. И. Жеребко

В статье рассмотрена юридическая природа образцов для экспертного исследования, проанализированы проблемы получения образцов для экспертного исследования.

По результатам проведенного исследования сделан вывод о том, что природа образцов для сравнительного исследования и вещественных доказательств является отличной, поскольку образцы не имеют всех свойств последних. Признавать их самостоятельным процессуальным источником доказательств нет потребности, поскольку вся информация, которая содержится в них и имеет значение для уголовного производства, после проведения соответствующего экспертного исследования, становится содержанием заключения эксперта. И таким образом, соблюдается требование допустимости доказательств. Доказательственное значение выводов эксперта, основанное на исследовании образцов, полученных с нарушением процессуального законодательства, могут быть поставлены под сомнение.

Эксперты в соответствии с уголовно-процессуальным законом не относятся к субъектам доказывания, но, проводя экспертизы, они не только исследуют доказательственную информацию, а порой ее обнаруживают (при производстве много объектных почерковедческих экспертиз эксперты по своей инициативе иногда устанавливают лиц, причастных к подделке документов, не проходящих по уголовному делу). Такое следственное действие, как назначение и производство судебной экспертизы, должно называться следственно-экспертное.

LEGAL NATURE OF SAMPLES FOR COMPARATIVE STUDIES

A. Zherebko

The article examines the legal nature of the samples for expert research, analyzes the problems of obtaining samples for expert research.

The results of the conducted study concluded that the nature of the samples for comparative study and physical evidence is excellent, since the samples do not have all the properties of the latter. It is not necessary to recognize them as an independent procedural source of evidence, since all the information that is contained in them and is important for criminal proceedings, after carrying out the relevant expert examination, becomes the content of the expert's conclusion. And

thus, the requirement of admissibility of evidence is observed. The evidential value of the expert's conclusions based on the examination of samples obtained in violation of procedural legislation can be questioned.

Experts in accordance with the criminal procedure law do not relate to the subjects of proof, but when carrying out expert examinations, they not only examine the evidentiary information, but at times find it (in the production of many object penciled expert examinations, experts on their own initiative sometimes identify persons involved in forgery of documents, do not pass in the criminal case). Such an investigative action, as the appointment and production of a forensic examination should be called investigative and expert.

УДК 347.948

Д. П. Гуріна
кандидат юридичних наук,
декан факультету

ПВНЗ «Європейський університет»

І. В. Калініна
кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри,

Донецький державний університет управління

ДО ПИТАННЯ ЩОДО КОМПЕТЕНЦІЇ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті проведений аналіз різноманітних визначень та змісту понять «компетентність судового експерта» та «компетенція судового експерта» у кримінальному провадженні; досліджуються проблемні питання щодо співвідношення зазначених понять; особливості встановлення компетентності та компетенції судового експерта особою, що залучає судового експерта у кримінальне провадження.

Ключові слова: *компетенція експерта, компетентність експерта, спеціальні знання, межі компетенції експерта.*

На сьогодні експерт виступає як самостійний суб'єкт кримінального провадження, що володіє власними процесуальними обов'язками і правами, які відрізняють його від інших суб'єктів. Самостійність положення експерта серед інших суб'єктів процесу, що сприяють здійсненню правосуддя, забезпечується його функцією надання доказів у вигляді висновку експерта, а також особливою процесуальною формою реалізації цієї функції. Важливим питанням